

*Виногорова А.,
аспірант*

Національного авіаційного університету

СИСТЕМА ПРОЦЕДУР КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУДІВ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОМУ ВИМІРІ

Анотація. Статтю присвячено систематизації процедур кадрового забезпечення діяльності судів в адміністративно-правовому вимірі (комплектування посад судів, у тому числі призначення на посади, а також звільнення з посад). Із цією метою опрацьовано наукові здобутки із суміжних питань: адміністративні процедури власне кадрової роботи в судовій системі, адміністративні процедури кадрового забезпечення діяльності судів у широкому сенсі, сутність внутрішньоорганізаційних відносин кадрового забезпечення адміністративного судочинства та окремих видів адміністративних процедур кадрового забезпечення адміністративного судочинства, адміністративні процедури кадрового забезпечення судів загальної юрисдикції у широкому сенсі, окремі проблемні аспекти процедур формування кадрів для судів України та деякі інші. Визначено види адміністративних процедур кадрового забезпечення діяльності судів за критеріями складників проходження державної служби; місця відповідних посад у системі посад суду. За критерієм складників проходження державної служби виділено адміністративні процедури: комплектування посад у суді; призначення на посади; звільнення з посад. За критерієм місця відповідних посад у штатному розписі суду виділено адміністративні процедури щодо посад: суддів, адміністративних посад (голів суду та його заступників), апарату суду (керівник апарату суду та його заступник, а також працівники апарату суду). Перспективним напрямом наукових досліджень визначено подальшу інституціалізацію досліджених адміністративних процедур як предмета адміністративно-правового регулювання, застосування понятійно-категоріального та методологічного апарату адміністративного права до визначення цих процедур.

Ключові слова: адміністративна процедура, кадрове забезпечення, суд, судова влада, адміністративне право, системний метод.

Актуальність теми. В умовах активних процесів реформування організації діяльності судової влади провідного значення набуває проблематика кадрового забезпечення діяльності судів. Реалізація правових процедур у цій сфері, зокрема неефективна діяльність Президента України, ВРП та інших суб'єктів комплектування посад суддів, призначення суддів на посади, звільнення їх із посад, свідчить про необхідність приділення уваги процедурному контексту їхньої діяльності. Окреслене отримало закріплення й у Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 рр., що затверджена Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021, зокрема у проголошенні таких напрямів реформування, як: удосконалення організаційного забезпечення діяльності органів судової влади; перегляд повноважень Державної судової адміністрації України, зокрема з питань орга-

нізаційного, фінансового та кадрового забезпечення діяльності органів судової влади (п. 4.2.2); удосконалення процедури заміщення вакантних посад суддів у місцевих судах; удосконалення порядку та методології кваліфікаційного оцінювання суддів (п. 4.3.1) та деяких інших [1]. Водночас зазначені реформи мають проводитися на належній теоретичній основі, необхідною умовою чого виступає систематизація актуальних процедур кадрового забезпечення діяльності судів в адміністративно-правовому вимірі.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Узагальнення актуальних наукових здобутків свідчить, що проблематика адміністративних процедур кадрового забезпечення судів в адміністративно-правовому контексті (комплектування посад судів, у тому числі призначення на посади, а також звільнення з посад) не знайшла комплексного опрацювання на сторінках наукової літератури. Натомість детальну увагу дістали питання: адміністративних процедур власне кадрової роботи в судовій системі (А.В. Шевченко, 2020 р. [2, с. 351]), адміністративних процедур кадрового забезпечення діяльності судів у широкому сенсі (О.В. Ульяновська, 2019 р. [3, с. 15]), сутності внутрішньоорганізаційних відносин кадрового забезпечення адміністративного судочинства та окремих видів адміністративних процедур кадрового забезпечення адміністративного судочинства (В.В. Серединський, 2020 р. [4, с. 7, 10–11, 15–16]), адміністративних процедур кадрового забезпечення судів загальної юрисдикції у широкому сенсі (О.М. Лагнюк, 2015 р. [5, с. 13]), окремі проблемні аспекти процедур формування кадрів для судів України [6]. У межах предмету своїх досліджень проблематику адміністративних процедур у системі судоустрою розкривали такі вчені, як Л.М. Волкова, П.В. Горінов, А.А. Іванишук, М.М. Пищида, В.В. Рунова, І.В. Чемодурова та деякі інші.

Метою статті є систематизація процедур кадрового забезпечення діяльності судів в адміністративно-правовому вимірі (комплектування посад судів, у тому числі призначення на посади, а також звільнення з посад).

Основний матеріал. Урахування наукових результатів зазначених та інших учених дає змогу зробити висновок про визначеність у роботах учених предмету адміністративно-правового регулювання кадрової роботи у судовій системі, визначеність загальних ознак адміністративних процедур у цій сфері, а також здійснення їх систематизації. Утім, визнаючи безспірність наукового значення вказаних та інших наукових результатів, доводиться констатувати, що значна частина адміністративних процедур не дістала належної уваги у роботах учених: адміністративні процедури кадрового забезпечення адміністративних посад у судах та адміністративні процедури кадрового забезпечення посад апарату суду. Тому зазначені та інші наукові результати не дають можливості комплексно

сформувати систему адміністративних процедур кадрового забезпечення діяльності судів у його адміністративно-правовому вимірі, до складу якої входять процедури комплектування посад, призначення на посади та звільнення з посад і яка охоплює усі посади суду.

Оскільки об'єктами адміністративно-правового забезпечення діяльності судів в адміністративно-правовому розумінні є посади у суді (суддя, адміністративні посади, посади апарату суду), то адміністративні процедури вказаного забезпечення варто досліджувати у відповідному напрямі.

Першою категорією процедур слід визначити адміністративні процедури кадрового забезпечення посади судді, зокрема процедури комплектування посад, призначення на посаду та звільнення з посади.

Базовим для подальшого дослідження варто визначити науковий підхід А.В. Шевченко до поділу адміністративних процедур добору кадрів до суддівського корпусу на процедури набору, підбору та призначення суддів. Так, основними адміністративними процедурами набору кадрів на посаду судді визначаються: оголошення набору кандидатів на посаду судді; перевірка відповідності осіб, які подали документи до ВККС України, вимогам до посади судді; прийняття ВККС України рішення про допуск до участі у доборі та до складення відбіркового іспиту. До основних адміністративних процедур підбору відносяться: проведення відбіркового іспиту; проведення спеціальної перевірки; проходження спеціальної перевірки; складення кваліфікаційного іспиту; оголошення та проведення конкурсу на заміщення вакантних посад та внесення до ВРП рекомендації про призначення на посаду судді. Основними адміністративними процедурами призначення суддів визначено: ухвалення ВРП рішення щодо кандидата на посаду судді; видання Президентом України указу про призначення на посаду судді за поданням ВРП [2, с. 239, 240, 352]. Отже, вченою здійснено достатньо детальну систематизацію адміністративних процедур комплектування посад судді та призначення на посаду судді. Застосований підхід ґрунтується на положеннях законодавства про судоустрій та доповнює існуючі наукові надбання. Водночас формулювання результатів дослідження А.В. Шевченко викликає окремі зауваження технічного характеру. Зокрема, розглядаючи адміністративну процедуру оголошення набору кандидатів на посаду судді, фактично вчена наводить передбачений законодавством порядок прийняття рішення про здійснення такого оголошення. Навпаки, зазначаючи про адміністративну процедуру перевірки відповідності осіб, які звернулися до ВККС України, вимогам до посади судді автор фактично має на увазі передбачений законодавством порядок прийняття рішення щодо зазначеної відповідності.

Відповідно до ч. 2 ст. 112 Закону «Про судоустрій і статус суддів», ВРП ухвалює рішення про звільнення судді з посади у порядку, визначеному Законом «Про Вищу раду правосуддя». Законодавець розрізняє процедури звільнення судді за загальними (ст. 55 Закону «Про Вищу раду правосуддя») та особливими обставинами (ст. 56 вказаного Закону). Незалежно від обставин процедура звільнення судді з посади передбачає реалізацію усіх класичних стадій адміністративної процедури: ініціювання провадження, розгляд справи (слухання), ухвалення управлінського рішення [7, с. 189, 191]. Тому наукові результати А.В. Шевченко щодо систематизації адміністративних

процедур кадрового забезпечення судів варто доповнити: до адміністративних процедур кадрового забезпечення у судовій системі варто додати адміністративні процедури звільнення судді з посади за загальними та особливими обставинами.

Другою категорією процедур визначено адміністративні процедури кадрового забезпечення адміністративних посад (голови суду та його заступника).

Відповідно до ч. ч. 3, 4 ст. 20 Закону «Про судоустрій і статус суддів», судді обираються на адміністративні посади зборами суддів відповідного суду. Відповідно до п. 5.6 Типового положення про збори суддів судів загальної юрисдикції, п. 3.5 Положення про порядок обрання на посаду та звільнення з посади голови, першого заступника, заступників голови і голів судових палат апеляційного суду, ч. ч. 6–8 ст. 4 Регламенту Пленуму Верховного Суду України після обговорення запропонованих кандидатів на зайняття адміністративної посади збори приймають рішення про їх включення до списку кандидатів для обрання на відповідну адміністративну посаду. Єдиною підставою для невключення до такого списку є відсутність згоди конкретного судді балотуватися на адміністративну посаду. Необхідно вказати, що ця процедура може розглядатись як окрема, оскільки її завершення є формально визначеним – рішення про включення кандидатів до відповідних списків. Окрім того, ця процедура має специфічне призначення: комплектування адміністративних посад конкретного суду.

Процедури обрання суддів на адміністративні посади детально регламентуються на підзаконному рівні: Типовим положенням про збори суддів судів загальної юрисдикції, затвердженим Рішенням Ради суддів України від 04.06.2015 № 45 (далі – Типове положення про збори суддів судів загальної юрисдикції) [8], Положенням про порядок обрання на посаду та звільнення з посади голови, першого заступника, заступників голови і голів судових палат апеляційного суду, затвердженим Рішенням Ради суддів України від 12.10.2001 (далі – Положення про порядок обрання на посаду та звільнення з посади голови, першого заступника, заступників голови і голів судових палат апеляційного суду) [9], Регламентом Пленуму Верховного Суду України, затвердженим Постановою Верховного суду України від 24.04.2015 № 5 (далі – Регламент Пленуму Верховного Суду України) [10].

Обрання судді на адміністративну посаду здійснюється шляхом таємного голосування у визначеному порядку (п. 5.7 Типового положення про збори суддів судів загальної юрисдикції; п. 3.8 Положення про порядок обрання на посаду та звільнення з посади голови, першого заступника, заступників голови і голів судових палат апеляційного суду; ст. 5 Регламенту Пленуму Верховного Суду України). На підставі зазначеного рішення зборів суддів головою суду видається наказ про призначення заступника голови суду на адміністративну посаду.

Відповідно до ч. 3 ст. 24 Закону «Про судоустрій і статус суддів», у разі відсутності у конкретному суді голови суду, а також його заступника адміністративні повноваження голови цього суду здійснює суддя цього суду, який має найбільший стаж роботи. Причому набуття зазначених повноважень відбувається автоматично, а їх здійснення не означає зайняття таким суддею адміністративної посади. У такому разі суддя тимчасово є виконуючим обов'язки голови суду. Процедура автоматичного набуття суддею адміністративних повноважень голови суду не відповідає ознакам адміністративної процедури,

оскільки суб'єкт її реалізації та особа, відносно якої вона реалізується, збігаються.

Рішення зборів суддів про дострокове звільнення судді з адміністративної посади приймається у порядку таємного голосування (п. 4.27 Типового положення про збори суддів судів загальної юрисдикції; п. 2.2 Положення про порядок обрання на посаду та звільнення з посади голови, першого заступника, заступників голови і голів судових палат апеляційного суду; ч. 5 ст. 7 Регламенту Пленуму Верховного Суду України; ч. 10 ст. 41 Закону «Про судоустрій і статус суддів»).

Результати аналізу зазначених нормативних положень дають підстави для висновку, що правові процедури комплектування адміністративних посад у судах, обрання суддів на адміністративні посади та звільнення їх з адміністративних посад відповідають усім визначенням у доктрині адміністративного права рисам адміністративної процедури: правовий характер; визначення законодавством прав та обов'язків обох сторін адміністративної процедури; реалізація суб'єктивних прав як предмет рішення суб'єкта владних повноважень, що ухвалюється за результатами адміністративної процедури; вирішення індивідуальної адміністративної справи, рішення суб'єкта владних повноважень адресується конкретній особі та породжує щодо неї правові наслідки; зовнішня спрямованість адміністративної процедури [7, с. 179]. Так, порядок обрання судді на адміністративну посаду зборами суддів визначено у нормативно-правових актах, наприклад ст. 20 Закону «Про судоустрій і статус суддів», р. 5 Типового положення про збори суддів судів загальної юрисдикції. Указаним Типовим положенням визначено права та обов'язки як зборів суддів, так і судді, щодо якого вирішується питання про обрання на адміністративну посаду. У порядку зазначеної процедури реалізується право судді бути обраним на адміністративну посаду (ч. ч. 1, 2 ст. 20 Закону «Про судоустрій і статус суддів»). Процедура обрання судді на адміністративну посаду спрямована виключно на вирішення цього питання як індивідуальної адміністративної справи. За результатами цієї процедури суддя як суб'єкт адміністративної посади вступає у свої повноваження. Правові наслідки вказаної процедури виходять за межі організації діяльності зборів суддів, а отже, така процедура має зовнішню спрямованість.

Третьою категорією процедур визначено адміністративні процедури кадрового забезпечення посад апарату суду (керівник апарату суду та його заступник, а також працівники апарату суду).

Відповідно до ч. 1 ст. 22 Закону «Про державну службу», добір на посади державної служби здійснюється у формі проведення конкурсу на зайняття посади державної служби. Викладене стосується й керівника апарату суду та його заступника (п. п. 1, 2 ч. 2 ст. 6 Закону «Про державну службу»). Процедура проведення конкурсу на зайняття посад державної служби визначається Порядком проведення вказаного конкурсу, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2021 № 246 (далі – Порядок проведення конкурсу на зайняття посад державної служби) [11] та Положенням про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя, затвердженим Рішенням Вищої ради правосуддя від 05.09.2017 № 2646/0/15-17 (далі – Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах,

органах та установах системи правосуддя) [12]. Зазначеними Порядком та Положенням передбачено декілька етапів проведення конкурсу на зайняття посади державної служби (далі – конкурс): прийняття рішення про оголошення конкурсу та його оприлюднення; прийняття та опрацювання інформації від осіб, які мають намір взяти участь у конкурсі; проведення тестування цих осіб та визначення результатів тестування та ін.

Аналіз положень зазначених Порядку та Положення щодо цих та інших етапів проведення конкурсу свідчить, що його проведення включає послідовну реалізацію кількох адміністративних процедур: щодо оголошення конкурсу (п. 5 Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби; п. 7 Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя), щодо проведення тестування (п. 6-1 Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби; п. 22 Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя), щодо визначення результатів тестування (п. 34 Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби; п. 22 Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя) та ін. Відповідно до ч. 4 ст. 155 Закону «Про судоустрій і статус суддів», ч. 2 ст. 23 Закону «Про державну службу», п. п. 1, 5, 6 Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя рішення про оголошення конкурсу на зайняття посад державної служби у суді, зокрема посад керівника апарату суду та його заступника у місцевому, апеляційному, вищому спеціалізованому суді, Верховному Суді, приймається суб'єктом призначення, якими є Голова ДСА України (за погодженням із головою відповідного суду), начальник відповідного територіального управління ДСА України (за погодженням із головою відповідного суду) – щодо місцевого суду.

Керівник апарату суду та його заступник призначаються на посаду з дотриманням вимог, визначених у ч. 4 ст. 155 Закону «Про судоустрій і статус суду» та законодавством про державну службу, зокрема ст. 31 Закону «Про державну службу». Суб'єкт призначення збирає інформацію про кандидата на посаду шляхом: проведення співбесіди за кандидатом; опрацювання результатів спеціальної перевірки (ч. 3 ст. 31 зазначеного Закону).

Звільнення керівника апарату суду та його заступника (ч. 4 ст. 155 Закону «Про судоустрій і статус суддів») відбувається у разі припинення ними державної служби з підстав, визначених у ч. 1 ст. 83, ст. ст. 84–88-1 Закону «Про державну службу». Про звільнення зазначених посадових осіб видається наказ.

Працівники апарату суду призначаються на посади та звільняються з посад із дотриманням вимог законодавства про державну службу. Такі вимоги застосовуються як до процедур комплектування посад апарату суду, так і до процедур призначення на посади та звільнення з посад апарату суду.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу визначити види адміністративних процедур кадрового забезпечення діяльності судів за критеріями складників проходження державної служби; місця відповідних посад у системі посад суду. За критерієм складників проходження державної служби необхідно виділяти адміністративні процедури: комплектування

посад у суді; призначення на посаду; звільнення з посади. За критерієм місця відповідних посад у штатному розписі суду необхідно виділяти адміністративні процедури щодо посад: суддів; адміністративних посад (голів суду та його заступників); апарату суду (керівник апарату суду та його заступник, а також працівники апарату суду).

Перспективним напрямом наукових досліджень є подальша інституціоналізація досліджених адміністративних процедур як предмета адміністративно-правового регулювання, застосування понятійно-категоріального та методологічного апарату адміністративного права до визначення цих процедур.

Література:

1. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки : Указ Президента України від 11.06.2021 № 231/2021. *Урядовий кур'єр*. 2021. № 113.
2. Шевченко А.В. Адміністративно-правове забезпечення кадрової роботи в судовій системі України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 ; Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2020. 422 с.
3. Ульяновська О.В. Адміністративно-правові засади реалізації права на судовий захист в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 ; Науково-дослідний інститут публічного права. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2019. 32 с.
4. Серединський В.В. Адміністративно-правове регулювання кадрового забезпечення адміністративних судів в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; МВС України, ДДУВС. Дніпро, 2020. 20 с.
5. Лагнюк О.М. Кадрове забезпечення судів загальної юрисдикції: адміністративно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка. Київ, 2015. 20 с. URL: <https://cutt.ly/PRDgIG0> (дата звернення: 07.10.2021).
6. Декаленко В.С. Адміністративно-правове забезпечення формування кадрів для судів України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2017. 23 с.
7. Адміністративне право : підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М. Балакарева, І.В. Бойко та ін. ; за заг. ред. Ю.П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с.
8. Типове положення про збори суддів судів загальної юрисдикції : Рішення Ради суддів України від 04.06.2015 № 45. *ЛІГА-ЗАКОН*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MUS24756?an=1&q=Про%20затвердження%20Типового%20положення%20про%20збори%20суддів%20судів%20загальної%20юрисдикції> (дата звернення: 02.11.2021).
9. Положення про порядок обрання на посаду та звільнення з посади голови, першого заступника, заступників голови і голів судових палат апеляційного суду : Рішення Ради суддів України від 12.10.2001. *Вісник Верховного суду України*. 2001. № 5. С. 60.
10. Про затвердження Регламенту Пленуму Верховного Суду України : Постанова Верховного Суду України від 24.04.2015 № 5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-15#Text> (дата звернення: 02.11.2021).
11. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2021 № 246. *Офіційний вісник України*. 2016. № 28. С. 179. Ст. 1116. Код акта 81459/2016.
12. Про затвердження Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя : Рішення Вищої ради правосуддя від 05.09.2017 № 2646/0/15-17. *ЛІГА-ЗАКОН*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS28857> (дата звернення: 11.11.2021).

Vynohradova A. The system of procedures for staffing the courts in the administrative-legal faith

Summary. The article is devoted to the systematization of procedures for staffing courts in the administrative and legal dimension (staffing of courts, including appointments, as well as dismissals). To this end, scientific achievements on related issues have been studied: administrative procedures of personnel work in the judiciary, administrative procedures of personnel support of courts in a broad sense, the essence of internal organizational relations of personnel support of administrative proceedings and certain types of administrative procedures of personnel support of administrative proceedings courts of general jurisdiction in a broad sense, some problematic aspects of personnel training procedures for the courts of Ukraine and some others. The types of administrative procedures for staffing the courts according to the following criteria have been identified: components of civil service; places of relevant positions in the court system. According to the criterion of components of the civil service, administrative procedures are distinguished: acquisition of positions in the court; appointment to positions; dismissal. According to the criterion of the place of the relevant positions in the staff list of the court, administrative procedures are allocated for the positions of: judges; administrative positions (chairmen of the court and his deputies); court staff (head of the court staff and his deputy, as well as court staff). The further institutionalization of the researched administrative procedures as a subject of administrative and legal regulation, application of the conceptual-categorical and methodological apparatus of administrative law to the definition of these procedures is determined by the perspective direction of scientific researches.

Key words: administrative procedure, staffing, court, judiciary, administrative law, system method.